

तृतीय वर्ष कला (T.Y.B.A)
मराठी (विशेषस्तर पेपर -४)
भाषाविज्ञान - S₄
पुनर्रचित अभ्यासक्रम आराखडा
सन २०१५-२०१६ पासून
भाषाविज्ञान- वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक

❖ अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये:-

- १) भाषेचे स्वरूप व कार्य, भाषेच्या अभ्यासाचे महत्त्व, भाषेच्या अभ्यासाची प्रमुख अंगे जाणून घेणे.
- २) भाषा म्हणजे काय व तिचे मानवी जीवनातील कार्य व महत्त्व जाणून घेणे.
- ३) वेगवेगळ्या भाषाअभ्यासपद्धतींचे वेगळेपण व महत्त्व जाणून घेणे.
- ४) स्वननिर्मितीची प्रक्रिया समजावून घेणे.
- ५) वागिंद्रियांची रचना व कार्ये समजावून घेणे.
- ६) स्वनविज्ञान, स्वनिम संकल्पना आणि मराठीची स्वनिम व्यवस्था जाणून घेणे.
- ७) मराठीची रूपिमव्यवस्था समजावून घेणे.
- ८) वाक्यविन्यास व अर्थविन्यास या भाषावैज्ञानिक संकल्पनांचा मराठीच्या संदर्भात स्थूल परिचय.
- ९) ऐतिहासिक भाषाअभ्यासपद्धतीचे स्वरूप व महत्त्व लक्षात घेणे.
- १०) भाषाकुलाची संकल्पना जाणून घेवून मराठी भाषेच्या उत्पत्तीचा अभ्यास करणे.
- ११) मराठी भाषेचा उत्पत्तीकाळ जाणून घेवून तत्कालीन भाषिक स्थित्यंतरांचा आढावा घेणे.
- १२) टप्याटप्याने भाषा म्हणून मराठीच्या वाटचालीचा ऐतिहासिक आढावा घेणे.

प्रथम सत्र

एकूण तासिका— ४८

१. भाषेचे स्वरूप व कार्य :-भाषा एक सहज क्रिया — भाषा : एक अर्जित वग्नू — संज्ञापन : भाषेचे मुख्य कार्य — संकेत : भाषेचा आधार — शारीरिक आणि मानसिक क्रियांचा संयोग — ध्वनिसंकेत : चिन्ह आणि चिन्हित — संज्ञापनाची अन्य साधने: शरीरस्थित — संज्ञापनाची साधने: शरीरबाह्य — भाषा हे सर्वश्रेष्ठ संज्ञापन साधन — संज्ञापनातील क्रिया प्रतिक्रिया — मानवेतर प्राण्यांची भाषा — भाषा : एक सामाजिक संस्था — भाषा आणि व्यक्तिस्वातंत्र्य — भाषेच्या अभ्यासाची आवश्यकता. भाषाअभ्यासाची अंगे, भाषाभ्यास पद्धती —वर्णनात्मक भाषाभ्यासपद्धती, ऐतिहासिक भाषाभ्यासपद्धती, तौलनिक भाषाभ्यासपद्धती, समाजभाषाभ्यासपद्धती.
२. स्वनविज्ञान आणि स्वननिर्मिती :- वागिंद्रियाची रचना व कार्ये स्वनविज्ञानाचे स्वरूप—स्वन निर्माण करणारी इंद्रिये—जिभेचे महत्व—स्वननिर्मितीची प्रक्रिया—मुखमार्ग, नासिकामार्ग आणि पडजीभ— दात आणि ओठ यांचे कार्य—तालुपटाची रचना व कार्य—स्वरांचे स्वरूप, लक्षणे व प्रकार—व्यंजनांचे स्वरूप लक्षणे व प्रकार—स्वरांच्या वर्गीकरणाची तत्त्वे— स्वननिर्मितीमधील 'प्रयत्ना'चे स्वरूप.
३. स्वनिम विचार :- स्वनिम निश्चितीचे तत्त्वे, विनियोग संकल्पनेचा स्थूल परिचय, स्वन, स्वनिम व स्वनांतर यामधील परस्परसंबंध, मराठी स्वनिमव्यवस्थेची रूपरेषा, स्वरस्वनिम, अर्धस्वरस्वनिम, व्यंजनस्वनिम यांचे वर्गीकरण.
४. रूपिम विचार :- रूपिमचे तत्त्व, रूपिका—रूपिम आणि रूपिकांतर यामधील परस्परसंबंध, रूपिकांचे प्रकार प्रकृति (धातू) आणि प्रत्यय यांचे वर्गीकरण (आशयबोधक रूपिम व कार्यकारी रूपिम)